

IX. Sector financeiro

- A aceleración da inflación rematou co período de baixos tipos de xuro: o Banco Central Europeo elevou os tipos de xuro un 2,5% na segunda metade do ano.
- Os tipos de xuro dos créditos subiron case inmediatamente, pero os dos depósitos non. En conxunto, o crecemento tanto dos depósitos como dos créditos bancarios reduciuse na segunda metade do ano.
- O tamaño da rede comercial das entidades de depósito en Galicia continuou descendendo, en oficinas e en empregados, incrementando a concentración do sector.
- O número de concellos sen oficinas bancarias elevouse a 54 a final de ano, poñendo máis de 67 mil galegos en risco de exclusión financeira.

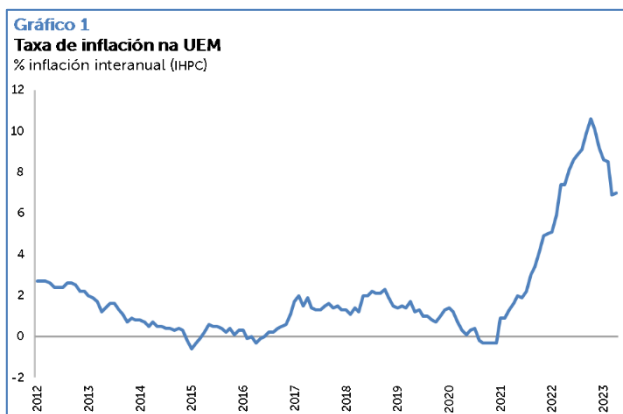

O sistema financeiro é esencial para calquera economía de mercado, xa que é o responsable da asignación eficiente do capital. O sector bancario é unha parte fundamental dentro do sistema financeiro. Porén, desde a crise financeira global que comezou en 2007, e veu en chamarse Gran Recesión, producíronse importantes cambios no sector bancario, ditados pola resposta dos reguladores diante da crise; pero tamén pola irrupción de novas tecnoloxías que supoñen a modernización e dixitalización do sector bancario tradicional e a aparición de novos competidores dixitais.

O contexto exterior do sector bancario galego

O contexto exterior do sistema bancario galego en 2022 veu marcado pola fin do longo período de provisión de liquidez a moi baixo custo iniciado en 2011 co estalido da crise dos mercados de débeda na Unión Económica e Monetaria (UEM). Esta crise e as súas implicacións para a estabilidade das entidades de crédito nalgúns países da UEM (entre eles España), combinada co persistente impacto negativo sobre a actividade económica das repercusións da Gran Recesión, levou o Banco Central Europeo (BCE) a tomar decisións de política monetaria sen precedentes. Por unha banda, o BCE reduciu os tipos de xuro oficiais ata os seus mínimos efectivos, fixando o seu tipo principal, o das operacións principais de financiamento (OPF), nun valor de 0% de xeito continuado desde comezos de 2016; e aplicando tipos negativos ás facilidades de depósito que o BCE ofrece ás entidades de crédito da UEM. Por outra, dada a imposibilidade de continuar estimulando a actividade económica a través de reducións do tipo de xuro, o BCE puxo en marcha, a partir de 2014, un conxunto de programas de compra de activos provenientes do sector privado cada vez máis ambiciosos, seguindo unha estratexia de política monetaria non convencional coñecida como “expansión cuantitativa”. En conxunto, as economías dos países da UEM puideron ter acceso case ilimitado e gratuito á liquidez necesaria para financiar a recuperación despois da Gran Recesión na segunda metade da década pasada e, posteriormente, superar a aguda crise provocada polas medidas sanitarias restritivas impostas para frear a pandemia da COVID-19, coa contrapartida dun forte crecemento do balance do BCE.

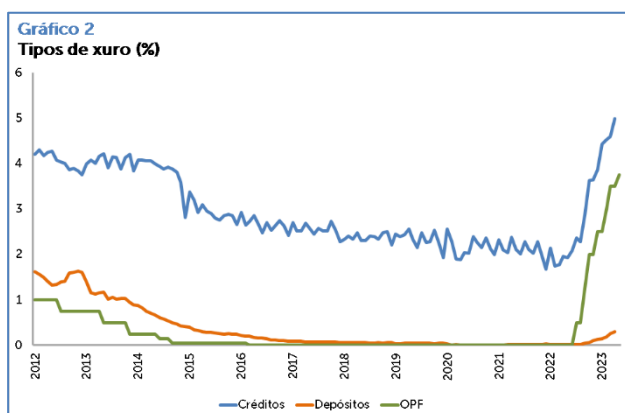
Durante todo este período, a taxa de inflación na UEM, medida pola variación interanual do índice harmonizado de prezos ao consumo (IHPC), mantívose arredor ou por debaixo do obxectivo do 2% fixado polo Consello de Goberno do BCE. De feito, parte da xustificación das medidas extraordinarias adoptadas neste tempo centrouse no temor a desencadear unha espiral deflacionista na UEM; temor alimentado polas taxas de inflación negativas experimentadas puntualmente en 2015 e 2016, e de novo en 2020 cando as restricións impostas pola pandemia foron máis fortes. A situación cambiou de maneira radical no decurso do ano 2022. A combinación das medidas contra a COVID-19 aínda viventes nalgúns países (sobre todo

China) subministradores de produtos necesarios para as cadeas de valor das empresas radicadas na UEM; o estalido da guerra entre Ucraína e a Federación Rusa, e a persistencia dalgunhas das medidas de expansión fiscal adoptadas para paliar os efectos da pandemia sobre as economías da UEM resultou nunha rápida escalada dos prezos, impulsados por situacións puntuais de escaseza en produtos básicos como os enerxéticos e os produtos agrícolas. A taxa de inflación na UEM comezou a elevarse a mediados de 2021, superou o 2% a finais dese ano e seguiu aumentando de xeito continuado durante 2022, chegando ao 9,2% en decembro.

Debido á natureza conxuntural dos factores determinantes da escalada da inflación en 2022 e ao estado de debilidade das economías da UEM no período pospandemia, a reacción inmediata do BCE á superación do seu obxectivo de inflación foi feble, limitándose a anunciar en decembro de 2021 unha redución progresiva na taxa das compras de activos que formaba parte da súa estratexia de política monetaria non convencional. Finalmente, ante a aceleración no ritmo de crecemento da inflación, en xullo de 2022, e coincidindo co remate da política de expansión cuantitativa, o BCE decidiu elevar o tipo de xuro das súas OPF por primeira vez desde 2011. Nos meses seguintes o BCE tomaría a decisión de elevar o tipo de xuro tres veces máis, ata situalo no 2,5% ao final do ano; momento no que anunciou o inicio dun proceso de reversión das compras de activos realizadas nos anos anteriores, coa intención de reducir o tamaño do seu balance. Isto supuxo un cambio brusco e agudo na dirección da política monetaria na UEM, que pasou

a tomar un carácter moi restrictivo. O incremento nos tipos de xuro oficiais transmitiuse de maneira desigual ao resto do sistema financeiro, sendo a transmisión particularmente lenta nos tramos máis líquidos dos mercados.

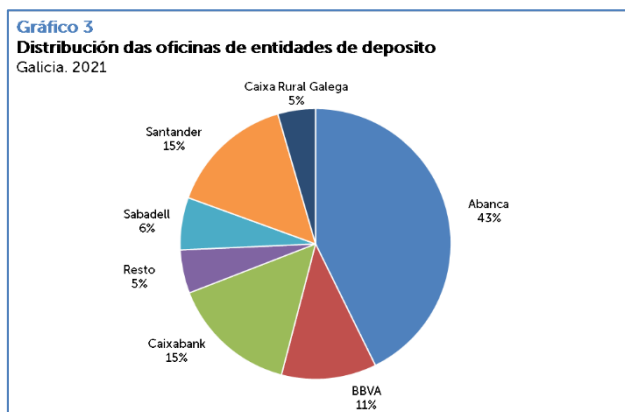

Como resposta ás medidas adoptadas polo BCE, as entidades de depósito operantes en España elevaron o tipo de xuro das súas operacións de crédito de xeito case inmediato, reflectindo o aumento no custo do seu aprovisionamento de liquidez nos mercados por xunto. Pola contra, nos mercados ao detalle, as entidades de depósito atopáronse en España nunha situación na que dispoñían de abundantes pasivos de carácter moi líquido, en forma de depósitos á vista por parte dos seus clientes, que tiñan acumulados durante o período de pandemia. Deste xeito, e ante a falla de incentivos a competir por depósitos adicionais, os tipos de xuro das súas operacións de depósito apenas se elevaron.

A evolución das entidades bancarias en Galicia

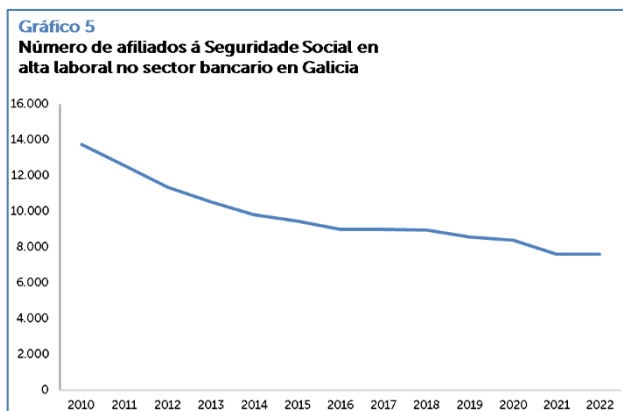
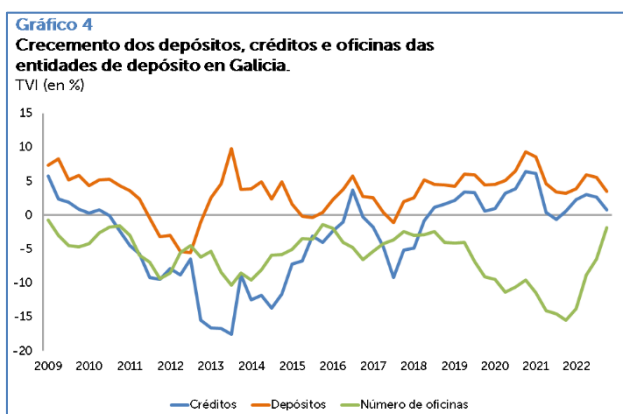
A banca é a principal agrupación institucional do sistema bancario galego, tanto pola magnitude do seu balance como polo financiamento concedido ao sector privado. Tradicionalmente eran as caixas de aforro a agrupación dominante, pero a consecuencia da crise bancaria que experimentou a economía española a principios da década pasada, as caixas de aforro operantes no territorio galego transformáronse en bancos. A outra agrupación existente son as cooperativas de crédito, que teñen un carácter duplo por seren sociedades cooperativas e entidades de depósito ao mesmo tempo. O sector das entidades de depósito en España viuse inmerso nun proceso de transformación e saneamento provocado pola crise iniciada en 2008. En conxunto, as medidas adoptadas para axustar a capacidade instalada e reducir custos incentivaron as fusións e os procesos de integración, dando lugar a un sector fortemente concentrado, cun menor número de entidades e unha rede de distribución máis pequena, tanto en oficinas como en persoal. A tendencia á concentración é habitual en épocas de crise, debido á desaparición de moitas entidades. A exposición do subsector das caixas de aforro á crise do sector inmobiliario ao final da primeira década do milenio resolveuse mediante operacións de fusión e absorción, tanto entre caixas como de bancos con caixas; provocando a creación de grandes grupos bancarios e a práctica desaparición das caixas de aforro, das que tan só quedan dúas moi pequenas en todo o Estado.

En Galicia, a concentración do sector de entidades de depósito é particularmente elevada. Estas entidades prestan servizos de banca ao detalle, orientados a particulares, comercios e pequenas e medianas empresas (pemes), caracterizados por un gran número de operacións de contía relativamente baixa. Estes servizos requiren dunha extensa rede de oficinas para achegarse aos seus clientes, e préstanse a través de diversos instrumentos, como a captación de depósitos e a concesión de créditos. O único indicador de que dispoñemos para medir a cota de mercado no ámbito rexional é o número de oficinas abertas na comunidade autónoma. Apenas seis entidades repártense o 95% da rede de oficinas abertas en Galicia. A máis grande é Abanca, resultante da fusión das principais caixas de aforro galegas (Caixa Galicia e Caixanova) e a súa posterior transformación en banco. Abanca é unha das dúas entidades de depósito que manteñen o seu centro de decisión en Galicia e presenta unha posición dominante, xa que posúe case a metade (43%) das oficinas abertas en Galicia; cunha rede máis ampla que a suma dos tres grandes grupos bancarios españois (Santander, Caixabank e BBVA, que entre todos acadan o 41%). Completan esta listaxe o Banco de Sabadell (6,3%

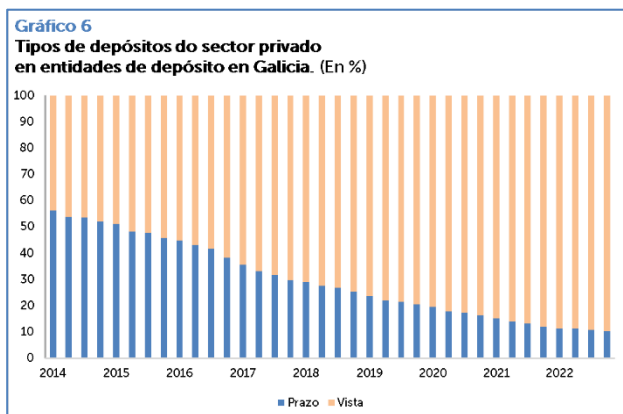
Resto 5%)

das oficinas) e a maior cooperativa de crédito presente na comunidade autónoma, Caixa Rural Galega, a outra entidade con centro de decisión en Galicia (4,5% das oficinas, fortemente concentradas na provincia de Lugo). As restantes dez entidades con presenza no territorio apenas posúen o 5,2% da rede de oficinas.

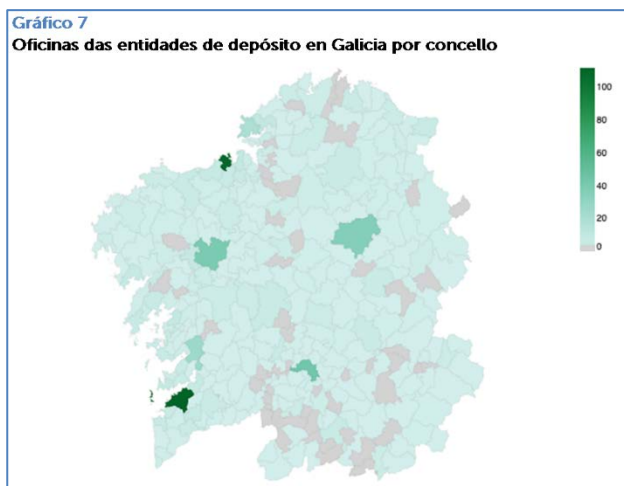
como dos depósitos por parte das entidades de depósito operantes en Galicia; aceleración truncada a mediados de ano polo brusco cambio no carácter da política monetaria. É interesante observar que na situación actual do sector bancario en Galicia a porcentaxe de depósitos nas entidades de depósito en Galicia en relación co conxunto do Estado (5,2%) é moi similar á porcentaxe que representa o PIB da comunidade autónoma en relación co PIB español; mentres que a porcentaxe de oficinas das entidades de depósito abertas en Galicia fronte ao conxunto do Estado (5,7%) é moi similar á porcentaxe que representa a poboación galega no total español.

As entidades de depósito acumularon depósitos a ritmo crecente durante a última década. Este período de tipos de xuro nulos disuadiu as empresas e familias galegas de manter os seus aforros nas entidades de depósito por períodos longos; o que transformou o carácter do produto de depósito preferido. Así, os depósitos a prazo, tradicionalmente dominantes nas relacións dos axentes privados coas entidades bancarias en Galicia, víronse substituídos masivamente por depósitos á vista; ata chegar a constituír máis do 90% dos depósitos do sector privado nas entidades de depósito en Galicia.

Esta elevada concentración viuse facilitada pola constante redución do tamaño da rede de oficinas das entidades de depósito en Galicia, que leva diminuindo de maneira continua desde o ano 2009, e acadou no período de pandemia reducións por encima do 10% interanual; aínda que o número de oficinas por cen mil habitantes (46) coincide co do conxunto do Estado e está moi por enriba do valor existente na UEM (20). Esta redución levou aparelada a correspondente diminución do número de traballadores empregados polas entidades de depósito en Galicia, que caeu en máis do 20% no decurso da última década. As entidades de depósito que operan en Galicia non perderon capacidade para acumular depósitos polo feito de operar redes de oficinas menores. Neste sentido víronse favorecidas polo contexto de tipos de xuro moi baixos, que reduce o incentivo a facer uso da liquidez por parte dos seus clientes. Así, unha vez estabilizado o sistema bancario tras a crise de débeda soberana, as entidades de depósito puideron manter un ritmo de crecemento positivo para as súas operacións de crédito de xeito continuado a partir de 2018; mesmo nos meses de restrición máis severa da actividade económica debido á pandemia. De feito, 2022 comezou cunha aceleración do ritmo de crecemento tanto dos créditos

Unha implicación relevante do axuste do tamaño da rede de comercialización bancaria en Galicia é a referente á distribución territorial das oficinas, xa que o peche destas é máis intenso naquelas zonas onde a poboación é menor. Esta situación ten efectos directos sobre a calidade dos servizos que reciben os consumidores en concellos rurais con pouca poboación. E isto incluso pode comportar a

composto por persoas que adoitan ter un menor acceso ás novas tecnoloxías e utilizan o efectivo como principal medio de pago.

exclusión financeira nalgúns casos, posto que a falta de oficinas adoita ir aparelada coa ausencia de caixeiros automáticos; a principal fonte de obtención de diñeiro en efectivo por parte dos consumidores. A situación a finais de 2022 é que 54 (aqueles de cor gris no gráfico 7) dos 313 concellos galegos carecen de oficina bancaria no seu territorio; o que implica que arredor de 67 mil persoas se atopan en risco de exclusión financeira en termos do acceso ao efectivo, xa que os usuarios deben desprazarse polo menos cinco quilómetros para acceder a estes servizos. Aínda que Internet facilita as operacións bancarias e evita parcialmente este risco, o seu efecto favorable vese moi reducido polo feito de que unha parte importante da poboación destes concellos é maior de 60 anos; un grupo de idade